

STUDIUL DE DIAGNOZĂ A SISTEMULUI DE DOCTORAT ÎN DOMENIUL ȘTIINȚELOR SOCIALE ȘI UMANISTE

Coordonator: UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
Prof. Dr. MIRCEA DUMITRU

Autor : UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
Prof. Dr. ADRIAN PAUL ILIESCU

Lista autorilor și contributorilor

Coordonator: Prof. Dr. Mircea Dumitru	Universitatea din București
Autor: Prof. Dr. Adrian Paul Iliescu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Emilian Stancu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Dana Tofan	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Vlad Nistor	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Toader Nicoară	Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca
Contributor: Prof. Dr. Liviu Papadima	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mircea Muthu	Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca
Contributor: Prof. Dr. Mircea Martin	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Alexandra Cornilescu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Daniel David	Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca
Contributor: Prof. Dr. Nicolae Mitrofan	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Dan Potolea	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Cristian Preda	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Miroiu	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Contributor: Alexandra Ionașcu	Universitatea din București

Dumitru

Iliescu

Stancu

Tofan

Nistor

Toader

Nicoară

Liviu

Papadima

Muthu

Martin

Alexandra

Cornilescu

Daniel

David

Nicolae

Mitrofan

Dan

Potolea

Cristian

Preda

Adrian

Miroiu

Alexandra

Contributor: Prof. Dr. Gheorghe Roșca	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Ion Stancu	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Vasile Ișan	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași
Contributor: Prof. Dr. Ștefan Buchiu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Gabor	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mihai Coman	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Constantin Sălăvăștru	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași

Dr. Ștefan Buchiu

[Signature]

Contributor: Prof. Dr. Adrian Miroiu	Școala Națională de Studii Politice și Administrative Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Alexandra Ionașcu	
Contributor: Prof. Dr. Gheorghe Roșca	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Ion Stancu	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Vasile Ișan	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași
Contributor: Prof. Dr. Ștefan Buchiu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Gabor	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mihai Coman	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Constantin Sălăvăștru	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași

Contributor: Prof. Dr. Gheorghe Roșca	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Ion Stancu	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Vasile Ișan	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași
Contributor: Prof. Dr. Ștefan Buchiu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Gabor	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mihai Coman	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Constantin Sălăvăștru	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași

Pr. Prof. Adrian Gabor

Lista autorilor și contributorilor

Coordonator: Prof. Dr. Mircea Dumitru Universitatea din București

Autor: Prof. Dr. Adrian Paul Iliescu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Emilian Stancu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Dana Tofan Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Vlad Nistor Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Toader Nicoară Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca

Contributor: Prof. Dr. Liviu Papadima Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Mircea Muthu Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca

Contributor: Prof. Dr. Mircea Martin Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Alexandra Cornilescu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Daniel David Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca

Contributor: Prof. Dr. Nicolae Mitrofan Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Dan Potolca Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Cristian Preda Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Adrian Miroiu	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Contributor: Prof. Dr. Alexandra Ionașcu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Ion Gh. Roșca	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Ion Stancu	Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Vasile Ișan	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași
Contributor: Prof. Dr. Ștefan Buchiu	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Gabor	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mihai Coman	Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Constantin Sălăvăștru	Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași

J. Poșca
Ișan

Contributor: Prof. Dr. Adrian Miroiu Școala Națională de Studii Politice și Administrative
Contributor: Prof. Dr. Alexandra Tonașcu Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Gheorghe Rosca Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Ion Stancu Academia de Studii Economice
Contributor: Prof. Dr. Vasile Ișan Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași
Contributor: Prof. Dr. Ștefan Buchiu Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Adrian Gabor Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Mihai Corman Universitatea din București
Contributor: Prof. Dr. Constantin Sălăvăștru Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași

Lista autorilor și contributorilor

Coordonator: Prof. Dr. Mircea Dumitru Universitatea din București

Autor: Prof. Dr. Adrian Paul Iliescu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Emilian Stancu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Dana Tofan Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Vlad Nistor Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Toader Nicoară Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca

Contributor: Prof. Dr. Liviu Papadima Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Mircea Muthu Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca

Contributor: Prof. Dr. Mircea Martin Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Alexandra Cornilescu Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Nicolae Mitrofan Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Dan Potolea Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Cristian Preda Universitatea din București

Contributor: Prof. Dr. Adrian Miroiu Școala Națională de Studii Politice și Administrative

1 Rezumat executiv

Prezentul studiu prezintă principalele caracteristici ale școlilor doctorale din domeniul științelor sociale și umaniste. IOSUD-urile analizate în acest raport acoperă domeniile: științe filologice, istorie, filosofie, teologie, psihologie și științele educației, sociologie, științe politice, drept, științe economice, științele comunicării. Sunt urmărite atât dimensiunile cu privire la reglementarea școlilor doctorale cât și principalii indicatori cu privire la activitatea desfășurată de aceste IOSUD-uri.

Principalele caracteristici relevate de analiza celor două IOSUD-uri sunt următoarele:

Din punct de vedere instituțional, IOSUD-urile au la bază regulamente clar definite care delimitează aspectele organizatorice. În prezent, doctoratul se organizează în sistem Bologna. Durata studiilor universitare de doctorat este de 3 ani, corespunzând 180 ECTS, putând fi prelungită, în situații întemeiate, cu 1-2 ani, pentru programul de cercetare științifică. În privința curriculei, aceasta este dezvoltată pe două dimensiuni vizând pe de o parte caracterul de aprofundare și interdisciplinar al cercetărilor, iar pe de altă parte internaționalizarea agendei de studii. Caracterul de aprofundare și interdisciplinar este asigurat atât în primul ciclu al pregătirii doctorale prin cursurile predate, dar și prin colaborările în diferite proiecte de cercetare. Caracterul internațional al curriculei este asigurat prin organizarea unui număr de seminarii susținute de profesori străini invitați, prin intermediul conferințelor și proiectelor internaționale, dar și prin colaborarea directă cu alte centre în cazul doctoratelor în cotutelă. IOSUD-urile beneficiază de multiple colaborări cu importante centre de cercetare internaționale. Cu toate acestea, numărul doctoranzilor străini este foarte scăzut.

În ceea ce privește recrutarea, accesul și admiterea în programele doctorale se poate observa că admiterea candidaților la doctorat se face prin concurs organizat anual, în care predomină în genere o selecție internă, cei mai mulți dintre candidați fiind studenți ai centrelor universitare respective. Mai mult decât atât, cu unele diferențe specifice, există o tendință comună de a admite majoritatea candidaților la doctorat, numărul candidaților declarați respinși fiind foarte scăzut.

Este de remarcat procentul redus de locuri bugetate pentru organizarea studiilor de doctorat. Candidații declarați admiși la zi, beneficiază de o bursa de studii menită să sprijine doctoranzii pe perioada studiilor doctorale. Până în momentul

introducerii programului de finanțare doctorală prin proiecte structurale FSE și POSDRU, doctoranzii de primeau o finanțare la plata cu ora pentru activitățile de seminarizare sau erau încadrați ca și asistenți. În privința duratei medii a studiilor de doctorat există diferențieri între doctoranzii admiși înainte de 2005 și cei admiși după această dată. Este de observat faptul că mulți dintre doctoranzii admiși pe sistem Bologna au tendința de a prelungi durata studiilor doctorale. În acest sens, absența unor programe postdoctorale poate constitui o motivație negativă în ceea ce privește terminarea în timp util a tezei de doctorat.

În privința relațiilor instituționale între conducătorii de doctorat, este de remarcat faptul că atât comunicarea, cât și parte din colaborările naționale și internaționale ale conducătorilor de doctorat rămân slab instituționalizate bazându-se în principal pe relațiile directe și personale ale acestora.

În ceea ce privește finanțarea, școlile doctorale sunt finanțate de la bugetul de stat, în funcție de numărul de studenți. În afara locurilor subvenționate, există un număr semnificativ de doctoranzi în regim taxă. Finanțarea recentă prin granturi POSDRU, dar și finanțarea doctoranzilor prin granturi externe sau prin participarea la proiecte de cercetare CNCSIS constituie elemente menite să crească atractivitatea programelor doctorale.

2 Metodologia diagnozei domeniului disciplinar

2.1 Surse de date folosite:

- acte normative, regulamente privind organizarea și desfășurarea studiilor universitare de doctorat în IOSUD-uri.
- interviuri cu reprezentanți / conducători ai IOSUD și conducători de doctorat
- date statistice furnizate de IOSUD
- chestionar aplicat doctoranzilor

2.2 Metode de obținere a datelor: analiza documentelor publice, interviuri, observație directă, chestionare.

3 Dimensiunea educațională

3.1 Organizarea instituțională a studiilor doctorale

3.1.1 Structuri și forme

a) La nivel de universitate, facultate, catedră; la zi și f. f.; la nivel de institute de cercetare și Academie.

La nivel de Universitate: IOSUD (instituție organizatoare de studii universitare de doctorat; conducere - rector, prorectori, cancelar); în subordinea conducerii IOSUD - Departamentul Studii Doctorale (conducere: prorectorul responsabil cu activitatea de masterat și doctorat); la nivel de facultate - școli doctorale (conducere: decan, director; director executiv; biroul școlii doctorale);

b) Limitări sau combinații între: îndrumarea individuală, organizarea de grupuri de doctorat și cercetare, școli doctorale sau școli graduale

La nivelul programului de pregătire universitară avansată (PPUA) – se constată o combinație între îndrumarea individuală și organizarea de grupuri de pregătire comună; la nivelul programului de cercetare științifică (PCS) - preponderent îndrumare individuală (de către conducătorul de doctorat);

Comentariu: Până la introducerea sistemului de studii doctorale bazate pe legea actuală, doctoratul era organizat «atomar», fiecare conducător fiind practic independent de toți ceilalți (avea un număr predeterminat de locuri rezervate, pe care le acorda, de regulă prin colocviu, candidaților considerați potriviți); cooperarea cu colegii se reducea la participarea acestora în comisii de selecție a doctoranzilor sau de evaluare (referate/examene); catedra și facultatea erau doar un cadru instituțional global, iar universitatea oferea în plus suportul tehnic (prin serviciul Doctorate); sistemul avea ca efect «pulverizarea» activităților doctorale, grupate doar pe conducători, deci nu genera nici concurență, nici cooperare, între candidații diverșilor conducători (ci numai între candidații aceluiași conducător), dar avea și avantaje (autonomia conducătorilor).

Crearea (recentă) a școlilor doctorale a modificat această stare de lucruri, dar, în mare parte, doar superficial: există un colocviu comun de admitere, ceea ce generează concurență și între candidați și (uneori) între conducători (ce rivalizează în obținerea cât mai multor locuri); dar mai departe conducătorii sunt tentați să acționeze tot independent unii de ceilalți; de exemplu, cursurile propuse în cadrul școlii sunt de

obicei complet separate și necorelate, iar ulterior se păstrează caracterul atomic al evoluției candidaților

Concluzie: deși crearea școlilor doctorale a inițiat un proces de modificare a studiilor doctorale, acesta e încă într-o fază timpurie iar modificările sunt aproape exclusiv la nivelul admiterii; îndrumarea și cercetările rămân, în multe domenii, în esență pur individuale; rareori ele au caracter de echipă, sau sunt coordonate la nivel de catedră.

c) Comunicări interdisciplinare (formale sau informale): densitate, stimulente instituționale etc.

Comisii interdisciplinare de evaluare a referatelor propuse de doctoranzi; cotelă ca formă de organizare a doctoratului interdisciplinar; introducerea de discipline diferite în programul de pregătire universitară avansată (PPUA).

Comentariu: cooperarea interdisciplinară este redusă, și de obicei informală (invitarea unor profesori de la alte specialități în comisii de evaluare), pe baza relațiilor personale între conducători; nu există stimulente pentru activități de cooperare inter sau transdisciplinare.

d) Comparații (și evaluări) între structuri și forme; analiza punctelor tari și a celor slabe

Răspuns: puncte slabe - (1) programul de pregătire universitară avansată (PPUA), dacă nu este conceput cu activități specifice, avansate pentru pregătirea doctoranzilor poate să devină repetitiv, din moment ce este introdusă obligativitatea ca fiecare candidat la doctorat să fi urmat în prealabil un program de master în domeniul doctoratului (în care se presupune – conform obiectivelor studiilor masterale - că a însușit cadrul teoretic și metodologic al cercetării științifice); (2) programul de pregătire universitară avansată adună la un loc (în cele mai multe cazuri din motive strict administrative și financiare) doctoranzi cu pregătire de licență și masterat foarte diferită (de exemplu, în Facultatea de Filosofie de la Universitatea „Al. I. Cuza” găsim absolvenți de: teologie, filosofie, drept, științe politice, științele comunicării, asistență socială, sociologie, relații internaționale, științe economice, teatru, literatură etc.), ceea ce face dificilă găsirea unui program comun, acoperitor și acceptabil pentru toți; (3) programul de cercetare științifică (PCS) este vag definit ca obligații de cercetare, fiecare conducător are cerințe proprii, ceea ce face să existe diferențe sensibile de exigență între doctoranzii aceluiași stagiu de pregătire; (4) trecerea de la un program la altul (de la PPUA la PCS) este neclară, nu are proceduri bine determinate, ceea ce

duce la situații complicate (de exemplu, doctorandul care nu a susținut proba de evaluare după primul an (PPUA), în ce an de doctorat e după doi ani ?);

Comentariu: în linii mari, sistemul actual de doctorat rămâne marcat de forma veche de organizare, modificată deocamdată numai în fazele inițiale (admitere, anul I, de cursuri); organizarea tip «școală doctorală» pune în contact mai strâns conducătorii și candidații (în etapa admiterii și la cursurile doctorale), permițând diverse evaluări comparative care înainte nu se făceau; în schimb, în etapele următoare cercetarea tinde să rămână atomizată (temele fiind foarte diverse, metodologiile și stilul conducătorilor fiind diferit) ceea ce nu induce o schimbare majoră în sistem; doctoratele organizate în jurul unui mai vast program de cercetare, prin participarea mai multor conducători și doctoranzi, rămân o raritate sau o excepție.

Cât privește doctoratul f. f., el este pur și simplu o formă simplificată și ușurată practic (prin reducerea participării studenților la activitățile din facultate) a formei de zi, o formă *indulgentă* de pregătire, ceea ce nu este acceptabil nici moral, nici instituțional.

Ce se întâmplă în institutele Academiei? Oricum, avem de-a face cu o izolare a acestora de universități, unde se află bazinul principal de resurse și activități, ceea ce nu poate fi de bun augur. În statele dezvoltate, cercetarea doctorală de acest tip este integrată cu educația academică, și nu par să existe temeuri pentru ca noi să avem aici (din nou) o formulă «originală».

3.1.2 Recrutare, acces, admitere

a) Baza de recrutare (numai din aceste universitate, din instituții diferite, din străinătate...); proceduri de recrutare; raportul dintre candidați și admiși

Toate universitățile anunță ca bazin de recrutare întreaga țară și preocupări pentru atragerea de doctoranzi din străinătate, dar în majoritatea cazurilor nici nu există date privind proporțiile de studenți admiși din propria universitate și cele de studenți care provin de la alte universități. Acest fapt indică în fond o slabă preocupare pentru diversificarea zonelor de recrutare, o foarte slabă urmărire a gradului de atingere a acestui obiectiv.

Acolo unde există date relevante suficiente, se confirmă că în principal universitățile atrag la doctorat absolvenți proprii. La Universitatea «Al. I. Cuza» din Iași (specialitatea economie), se precizează că „baza de recrutare o reprezintă abolenții studiilor de master din facultatea noastră. Aproximativ 30% din candidați provin de la alte universități, inclusiv din străinătate”.

Evident, din punct de vedere juridic, sunt admisibili candidați de la orice instituție de învățământ superior din țară sau străinătate care dețin o diplomă valabilă în conformitate cu reglementările din România, cu restricțiile impuse de Regulamentul privind organizarea studiilor universitare de doctorat la Universitatea respectivă, aprobat de fiecare Senat. Dar, sub aspect academic, încurajarea diversificării zonelor de recrutare a doctoranzilor este total insuficientă, iar problema asigurării unei competiții cât mai ample pentru selectarea celor mai buni candidați (indiferent de proveniența lor academică sau națională) nu este rezolvată.

Raportul dintre candidați și admiși, la Universitatea «Al. I. Cuza» din Iași este de 75%; la Universitatea Timișoara, raportul admiși/candidați se cifrează în jurul procentului de 60% pentru locurile bugetate și de 90% pentru locurile cu taxă, la forma fără frecvență.

La ASE (București), raportul dintre candidați și admiși a fost:

PROMOȚIA	CANDIDAȚI	ADMIȘI
2005	351	253
2006	291	277
2007	342	296
2008	385	299

La Universitatea din Timișoara, la domeniul economic, de exemplu, în cazul admiterii din septembrie 2008, cca. 15% dintre candidați au fost respinși. Tot la Timișoara, în domeniul filosofie, raportul admiși/candidați se cifrează în jurul procentului de 60% pentru locurile bugetate și de 90% pentru locurile cu taxă, la forma fără frecvență.

La Universitatea din București, există facultăți cu o foarte mare concurență la admitere, și un procent foarte mic (sub 25%) admiși la locurile bugetate. De exemplu: Facultatea de Sociologie (12 admiși, 120 candidați, procent de admitere 10%!); Facultatea de Științele Comunicării (4 admiși, 23 de candidați, procent de admitere 17,39 %) Facultatea de Drept (12 admiși, 55 de înscriși, procent de admitere 21,8 %). Cu un procent mediu (între 25 și 50 % admiși), se înregistrează facultăți ca: Facultatea de Filosofie (11 admiși, 38 de înscriși, procent de admitere: 28,9%), Facultatea de Științe Politice (8 admiși, 24 înscriși, procent de admitere: 33,3 %). Cu un procent mare (peste 50%) admiși, se înregistrează Facultatea de litere (30 admiși, 47 înscriși, procent 63,8%)

Este însă esențial de semnalat că aceste cifre nu reflectă calitatea și pregătirea candidaților, deoarece numărul de admiși depinde de numărul de locuri acordate (deci este fixat administrativ, și nu rezultă din simpla evaluare profesională a candidaților).

Comentariu: La forma de zi, predomină, în genere, candidații proveniți din aceeași facultate (cu excepția unor specializări din domeniul filosofie, care, prin natura lor, recrutează din alte facultăți, ca de exemplu istoria și filosofia științei, sau istoria religiilor, unde vin mulți candidați de la fizică și, respectiv, teologie); numărul mic de candidați absolvenți ai altor facultăți de profil (sau secții înrudite) din țară se explică, parțial, și prin nivelul modest al acestora (facultăți sau specializări înființate recent, fără tradiție sau experiență academică serioasă și fără standarde ridicate, având în plus promoții foarte reduse numeric).

Recrutarea se face nesistematic, foarte frecvent prin contacte personale între cei interesați; sunt rare cazurile în care un conducător de doctorat, urmărind dezvoltarea unui anumit program de cercetare, să declanșeze un proces de recrutare la nivel național a candidaților potriviți pentru un anumit tip de proiect de cercetare; de regulă, avem deja un cerc restrâns de candidați potențiali (cunoscuți din anii anteriori) și dintre ei selectăm pentru orice proiect, chiar dacă, poate, în alte părți ar exista candidați mai potriviți pentru un anumit gen de proiect; baza de recrutare este mai curând îngustă, deși există presiunea unor grupuri din afara facultății de a obține o diplomă de doctor mai greu de obținut în alte specializări (de exemplu teologie).

Sunt încă puțini candidații străini, iar aceștia apar în cadrul unor programe internaționale care îi recrutează și susțin, nu pentru că sunt interesați de performanțele noastre și vin în mod intenționat la noi sau pentru că noi i-am considera foarte dotați, și i-am selecta în mod special pentru un anumit tip de program specializat. Selecția este oarecum accidentală (iar cine poate accesa finanțare crede, în general, că poate obține și o diplomă).

În schimb, mulți dintre absolvenții noștri foarte buni pleacă în străinătate, atrași de prestigiul unor instituții din statele dezvoltate.

Raportul candidaților admiși la total prezențați nu este de obicei foarte dezechilibrat, din mai multe cauze: numărul mic de candidați, explicabil prin calitatea modestă a absolvenților și lipsa de solicitare a diplomei de doctor pe piața muncii; reminiscentele tradiției ca numai candidații încurajați de conducător să se prezinte la colocviul de admitere; nici măcar pe locurile cu bursă concurența nu este foarte mare, ceea ce poate părea surprinzător, dar, de fapt, indică nivelul scăzut de pretenții intelectuale și de interes (pentru diploma doctorală) al majorității absolvenților.

b) Criterii și proceduri de admitere

(1) concurs anual organizat de IOSUD în conformitate cu regulamentul propriu; (2) orice candidat trebuie să fie absolvent cu diplomă de masterat (sau echivalentă) în domeniul de specialitate sau apropiat acestuia; (3) fiecare candidat se poate înscrie la o singură școală doctorală; (4) fiecare școală doctorală decide modalitățile specifice de organizare a concursului de admitere.

Procedurile de admitere sunt relativ diverse: elaborarea unui eseu (lucrare) pe tema preferată de candidat; elaborarea proiectului de cercetare doctorală; test grilă; interviu; evaluare de dosar.

De exemplu, la Universitatea de Vest din Timișoara (specialitatea - economie) există următorul model de calcul al performanței candidatului:

A. În urma evaluării dosarului, se acordă o notă Npp (Nota Profilului Profesional) calculată conform relației:

$$Npp = (PS + NA)/2$$

unde: PS - punctajul acordat specializării absolvite (conform tabelului 1)

NA - nota de absolvire, calculată ca medie ponderată între media anilor din ciclul de licență (MA) și media (nota) la examenul de licență (ME):

$$NA = (2 \cdot MA + ME)/3$$

B. Proba scrisă se desfășoară sub forma unui test grilă cuprinzând 50 de întrebări, în următoarea structură:

- 15 de întrebări de teorie economică generală
- 35 de întrebări de specialitate din domeniul de doctorat ales, întocmite pe baza unei bibliografii anunțate.

Nota la proba scrisă (Nps) se obține prin acordarea a câte 0,20 puncte pentru fiecare răspuns corect.

Media de admitere (MA) a candidatului se calculează după formula:

$$MA = (Npp + Nps)/2$$

Pentru a participa la a treia probă (interviu), un candidat trebuie să obțină o medie de admitere mai mare sau egală cu 8,00. Candidații care obțin o medie de admitere mai mică decât 8,00 sunt declarați respinși.

Tabelul 1 - Modul de calcul al punctajului specializării

I. DOMENIUL CONTABILITATE	
Punctaj (PS)	Specializarea absolvită
10	Economic
9	Învățământ juridic, administrativ
8	Specializări socio-umane, științe exacte, științe ale naturii, învățământ tehnic
7	Învățământ medical, vocațional (artistic, sportiv, teologic), militar, agricol, alte
II. DOMENIUL ECONOMIE	
Punctaj (PS)	Specializarea absolvită
10	Economic
9	Învățământ juridic, administrativ, sociologie-psihologie
8	Alte specializări socio-umane, științe exacte, științe ale naturii, învățământ tehnic
7	Învățământ medical, vocațional (artistic, sportiv, teologic), militar, agricol, alte
III. DOMENIUL FINANȚE	
Punctaj (PS)	Specializarea absolvită
10	Economic
9	Învățământ juridic, administrativ
8	Specializări socio-umane, științe exacte, științe ale naturii, învățământ tehnic
7	Învățământ medical, vocațional (artistic, sportiv, teologic), militar, agricol, alte
IV. DOMENIUL MANAGEMENT	
Punctaj (PS)	Specializarea absolvită

10	Economic
9	Învățământ tehnic, sociologie-psihologie, învățământ juridic, administrativ, științe politice și comunicare
8	Alte specializări socio-umane, științe exacte, științe ale naturii, militar, agricol
7	Învățământ medical, vocațional (artistic, sportiv, teologic), alte
V. DOMENIUL MARKETING	
Punctaj (PS)	Specializarea absolvită
10	Economic
9	Învățământ tehnic, sociologie-psihologie, învățământ juridic, administrativ, științe politice și comunicare
8	Alte specializări socio-umane, științe exacte, științe ale naturii, învățământ juridic, administrativ, militar, agricol
7	Învățământ medical, vocațional (artistic, sportiv, teologic), alte

La polul opus, există numeroase facultăți unde evaluarea și selecția se face fără un barem riguros, pe baza unor note sau calificative pe care fiecare profesor din comisia de admitere le dă pe baza aprecierilor sale personale de ansamblu (de exemplu, la Facultatea de Filosofie, Universitatea din București).

Comentariu: procedurile de admitere sunt centrate în jurul colocviului de admitere; în multe domenii contează foarte mult prestația nemijlocită a candidatului în fața comisiei și portofoliul performanțelor sale până la momentul respectiv (mai mult decât proiectul de cercetare, care, aparținând adesea unei tematici sau specializări înguste, nu poate fi totdeauna evaluat exact de alți conducători de doctorat membri în comisie); acesta este, de altfel, un defect al admiterii prin evaluare de către toți

conducătorii de doctorat din facultate, indiferent de specializarea lor; dar există și o problemă mai adâncă: obișnuința de a evalua după status (student foarte bun, cunoscut din anii anteriori) și nu după calitatea proiectului: adesea, avem un concurs de status-uri, nu de proiecte (de altfel, ar fi foarte dificil să se formeze un consens între conducători cu privire la calitatea proiectului – aici ne lovim de o problemă serioasă a mediului academic autohton, gradul redus de consens profesional).

c) Indici de promovare (raportul dintre admiși și doctori) pe forme (zi și ff)

Situația este foarte diversă. La Universitatea Timișoara (Facultatea de Filosofie), după sistemul Bologna, în anul 2005 au fost înscriși trei doctoranzi, toți aceștia obținând titlul de doctor în anul 2008, procentul fiind deci de 100%. La Universitatea "A. I. Cuza" din Iași: 2005 - admiși = 238; teze finalizate = 34; procent = 13,5%.

La Universitatea din București, situația «eșecurilor» în categoria doctoranzi (locuri bugetare) este variabilă. Există facultăți cu procent mic de eșecuri, de exemplu Facultatea de Sociologie, unde au fost exmatriculați numai 2 studenți din 26. O situație mediană ocupă Facultatea de Istorie (3 exmatriculați din 18) sau Facultatea de Filologie (5 exmatriculați și un retras din 37). Există și facultăți cu un procent de aproape un sfert pierderi din programul doctoral, cum este Facultatea de Filosofie (cu 8 exmatriculați și un retras din 39).

Proporția abandonurilor (din programul doctoral) depinde de mulți factori, între care și importanța titlului de doctor pentru obținerea unei poziții profesionale adecvate. În cazurile în care titlul nu este frecvent solicitat ca o condiție a angajării, motivația studenților pentru terminarea cu succes a programului doctoral se diminuează.

Ipoteza noastră (care ar impune însă o cercetare sociologică mai detaliată) este că statutul destul de precar al doctoratului în România și interesul relativ redus pentru pregătirea doctorală sunt legate direct de slaba solicitare a unei diplome de doctor pe piața muncii din țară.

d) Statutul doctorandului la zi și ff: student, cercetător, cadru didactic, „junior researcher”...

Cel mai frecvent, statutul doctoranzilor noștri este acela de student în ciclul al treilea de studii universitare.

Comentariu: statutul doctorandului este din păcate ambiguu, iar stabilirea lui se face mai mult sau mai puțin haotic și arbitrar; depinde nepermis de mult de adresa candidatului (cei ce locuiesc în afara centrului universitar sunt mult mai puțin angajați în viața și activitatea facultății), de înclinațiile acestuia (cei harnici și pasionați se atașează colectivelor de cercetare, în timp ce alții rămân cu totul desprinși de ele,

urmărind strict interesul promovării minimale în vederea obținerii diplomei); unii doctoranzi dotați se dovedesc incapabili de a face seminarii.

O problemă serioasă este neconcordanța temelor doctorale și a specializării candidaților cu nevoile de predare ale facultăților: au prioritate preferințele și opțiunile candidaților, sau ale conducătorilor de doctorat, nu interesele de cercetare/predare ale facultății; rareori li se distribuie acestora teme sau subteme dintr-un program unitar de cercetare al catedrei, facultății etc.;

e) Date statistice: admiși și doctori pe discipline

Rezultatele sunt foarte diverse. La Universitatea "A. I. Cuza" din Iași, la disciplinele socio-umane, situația este următoarea: 1990: drept (admiși = 26; doctori = 9); filologie (42; 27); istorie (44; 33); filosofie (27; 22); sociologie (7; 5); psihologie (25; 20); 1995: drept (8; 4); filologie (42; 21); istorie (19; 9); filosofie (14; 11); sociologie (4; 4); psihologie (12; 6); 2000: drept (9; 4); filologie (53; 39); istorie (41;19); filosofie (52; 27); sociologie (6; 5); științe politice (7; 4); psihologie (11; 2).

Indici de promovabilitate pentru specialitatea economie la Universitatea «Al. I. Cuza» din Iași

	Admiși 2005	Doctori 2008	Indice de promov.
ZI	30	4	0.13
FF	28	1	0.04
Total	58	5	0.09

La Universitatea din Timișoara, în perioada 2004-2008 în cadrul Școlii doctorale au fost admiși și înmatriculați 54 de doctoranzi, din care până în prezent 9 au obținut titlul de doctor. Pe ani, situația se prezintă în felul următor: 2004 (17 admiși, din care 8 pe locuri bugetate); 2005 (3 admiși, din care 2 la forma zi); 2006 (11 admiși, din care 4 la forma zi); 2007 (11 admiși, din care 7 la forma zi); 2008 (12 admiși, din care 6 la forma zi).

La Universitatea București, forma de înscriere «buget», între 1996 și 2004, din 280 de studenți admiși au finalizat doctoratul 124 (mai puțin de 50%), 56 fiind exmatriculați (20%), iar 90 fiind încă în curs de finalizare. La forma de învățământ F. F., în aceeași perioadă, din 4701 admiși au finalizat doctoratul numai 1580, un mare număr (1258) fiind exmatriculați, 293 transferați, 96 retrași și 1474 încă în curs de finalizare.

f) Evaluarea egalității de șanse în accesul la studiile doctorale, pentru candidați cu pregătire egală proveniți din medii sociale diferite, din instituții diferite etc;

Comentariu: Toate facultățile notează că nu se fac discriminări iar egalitatea de șanse este încurajată. Dar situația egalității de șanse s-a înrăutățit foarte mult în ultimii ani, deoarece a scăzut numărul de locuri subvenționate (chiar dacă bursele doctorale s-au mărit); numai candidații din familii afluate sau care ei înșiși lucrează pot urma doctoratul pe locuri nesubvenționate (aceștia din urmă sunt de obicei prea puțin performanți, fiind interesați mai curând de obținerea unei diplome decât a unor rezultate valoroase de cercetare).

3.1.3 Durata medie a studiilor de la admitere la obținerea titlului de doctor. Evaluări ale duratei

Răspuns: conform actualului sistem, durata medie = 3 ani cu posibilitatea prelungirii cu 2 ani (în regim cu taxă). Propunere: extinderea duratei medii = 4 ani (cu posibilitatea prelungirii cu 1 an în regim cu taxă).

La Facultatea de economie de la Universitatea «Al. I. Cuza» din Iași, se apreciază că, deși durata studiilor universitare de doctorat în sistemul Bologna este de 3 ani, din cei 58 de doctoranzi ai primei promoții Bologna doar 5 au reușit să obțină titlul de doctor, adică un procent de 8,7%. Se prognozează, prin urmare, o durată medie de 4 - 5 ani, având în vedere posibilitatea de prelungire cu maximum 2 ani stabilită de regulament. În sistemul anterior de doctorat durata medie a studiilor doctorale era de cca. 5 ani la zi și de cca. 7 ani la fără frecvență.

Și colegii de specialitate din Cluj Napoca sunt de părere că principala problemă o constituie timpul redus – 3 ani sunt mult prea puțin pentru realizarea unui doctorat.

Colegii noștri din Timișoara (specialitatea: filosofie) apreciază că, pentru doctoranzii înscriși după vechiul sistem, durata medie de realizare a tezelor de doctorat, respectiv de încheiere a studiilor doctorale și de obținere a titlului de doctor, s-a cifrat în jurul a 5 ani.

În ceea ce privește doctoranzii înscriși după sistemul Bologna, prima serie dintre aceștia (adică cei admiși în anul universitar 2005-2006) au realizat tezele și au obținut titlul de doctor în perioada celor 3 ani prevăzuți, fără să solicite perioade de prelungire. Cu observația că realizarea tezelor în cei trei ani s-a făcut cu mare efort din partea doctoranzilor, îndeosebi a celor de la forma fără frecvență, care, de regulă, și-au luat concedii fără plată pentru a-și putea finaliza în bune condiții tezele de doctorat.

Comentariu: Se înregistrează din partea studenților frecvente solicitări de prelungire a studiilor doctorale, nu întotdeauna bine justificate (cu evidențierea unor temeuri obiective). Nu rareori serviciile doctorale și conducerea (școlilor doctorale, ale universităților) acordă cu relativă ușurință prelungiri ale studiilor. Această practică are pe de o parte consecințe benefice asupra unora dintre doctoranzi, pe de altă parte însă creează impresia că «merge orice», că există o elasticitate nelimitată a termenelor, și deci încurajează în mod indirect pe alți doctoranzi să își neglijeze obligațiile.

Pe de altă parte, conducătorii de doctorat, conducerea universităților, apreciază frecvent că un stagiul doctoral de 3 ani este în genere insuficient.

Se pune întrebarea dacă aceste aprecieri privind caracterul prea scurt al stagiului doctoral reflectă într-adevăr o necesitate obiectivă, sau reflectă (măcar parțial) faptul că sistemul doctoral românesc nu s-a adaptat încă la sistemul Bologna, el rămânând încă tributar unor metode de lucru din perioadele anterioare, când stagiul se putea prelungi foarte mult. Ipoteza unei asemenea lipse de adaptare este inspirată și de observațiile critice ale unor doctoranzi, care acuză excesul de informație (uneori parazită) din unele cursuri doctorale, istorismul desuet, descriptivismul inutil (în epoca posibilităților electronice de informare), repetarea exagerată a unor cursuri și absența unor cursuri noi, etc.

3.1.4 Organizarea activităților din perioada studiilor doctorale

a) Stadii (pregătitor, cercetare, redactare teza) și succesiuni

Răspuns: două stagii: (1) program de pregătire universitară avansată (PPUA = 1 an); (2) program de cercetare științifică (PCS = 2 ani, cu posibilitatea de prelungire).

Comentariu: în multe școli doctorale, stadiul pregătitor nu este în nici un fel corelat cu tematica cercetării doctorale: titularii de curs predau temele de care se ocupă ei la acel moment, iar acestea sunt deseori complet diferite de temele de cercetare ale doctoranzilor.

Din păcate, în cele mai multe cazuri stadiile pregătirii sunt date peste cap de întârzierile doctorandului în elaborarea planului de cercetare, a componentelor etc.; de multe ori, conducătorul nu poate asigura o etapizare adecvată, deoarece doctorandul se află în întârziere cronică la toate momentele.

Adesea, nu se începe din timp redactarea unor capitole, doctorandul acumulând mult timp informație și trecând prea târziu la redactare (sub presiunea timpului).

b) Activități specifice pe stadii; ex: în stadiul pregătitor: cursuri, conferințe etc.;

Comentariu: pregătirea se face mai ales pe baza cursurilor și a tutoriatului, mult mai puțin prin activități speciale (conferințe, stagii de specializare) și angrenarea în proiecte colective de cercetare; e încă în prea mare măsură o activitate solitară, doctorandul e frecvent izolat în nișa sa tematică și metodologică (ceea ce uneori reflectă și izolarea conducătorului).

c) Organizarea pe componente a curriculumului: (1) cunoștințe declarative și procedurale de specialitate; (2) management și abilități sociale (ex. abilități manageriale și de comunicare, leadership) și (3) management academic (ex. organizarea și conducerea unei echipe științifice) și de cercetare (ex. managementul unui proiect de cercetare, redactarea, monitorizarea și evaluarea unui proiect de cercetare);

Răspuns: (1) cunoștințe detaliate și aplicative de metodologie a cercetării științifice; (2) cunoștințe și abilități de realizare a textelor științifice (organizare de argumentări, construcții de explicații, tehnici de ordonare a raționamentelor etc.); (3) realizarea și evaluarea proiectelor de cercetare științifică și dezvoltarea abilităților de comunicare în cadrul echipelor de cercetare.

Comentariu: totuși ... accentul cade încă mult prea mult pe informare, însușire de cunoștințe sau metode, prea puțin pe alte abilități (manageriale, de comunicare etc.).

3.1.5 Conducerea/coordonare/supervizare doctoratului

a) Conducători de doctorate: criteriile de selecție, statut academic; date statistice

Comentariu: Criteriile de selecție care funcționează la ora actuală sunt stabilite prin O. M. nr. 5098/03.10.2005 și pot fi identificate.

Propuneri: (1) selecția să se facă preponderent în baza competenței științifice a candidatului (având în vedere că doctoratul este un titlu științific); (2) selecția să aibă în vedere opere științifice (nu cursuri, nu manuale, nu culegeri de texte sau exerciții etc.) concretizate în cărți (la edituri de prestigiu), studii în reviste de specialitate; (3) granturile câștigate prin competiție pot fi luate în considerație dar fără ponderea exagerată care li se acordă în acest moment (pentru simplul fapt că un grant nu pune în evidență capacitatea propunătorului de a descoperi ceva nou în domeniu, ci mai mult capacități și aptitudini de ordin tehnic, administrativ sau organizatoric; de unde și preocuparea de a identifica indivizi care să „poată scrie proiecte”); (4) selecția trebuie să scoată în relief dimensiunea calitativă a rezultatelor științifice ale candidatului la conducerea de doctorat și nu pe cea cantitativă (nu este interesant câte cărți a scris

individul, ci dacă aceste cărți au o valoare recunoscută pe piața ideilor de profil; acum, cel puțin, evaluarea este o penibilă activitate de numărare!); (5) legat de punctul anterior, nimic nu garantează, automat, că un studiu publicat într-o revistă ISI (mai ales de la noi) este o contribuție semnificativă în domeniu, așa încât studiile ISI ar trebui să fie evaluate calitativ la fel ca și celelalte contribuții; (6) ar trebui să conteze mai mult dimensiunea internațională a candidatului în domeniul său de cercetare: studii, conferințe, cărți, relații de cooperare științifică (cu specificarea că relațiile cu R. Moldova nu pot intra în această categorie! Comentariu făcut la Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași).

În practică, selectarea exigentă a conducătorilor este slabă, deseori aproape inexistentă; aproape orice cadru didactic ce devine profesor, devine repede și conducător, deși în multe cazuri nu a dovedit calități adecvate (are publicații puține, rezultate din propriul doctorat, uneori prin divizarea propriei teze de doctorat în 2-3 lucrări mai scurte, prezentate oficial ca volume de sine stătătoare); adică: se obține postul de profesor în condițiile îndeplinirii minimale a criteriilor, dar aceasta nu împiedică acordarea rapidă și aproape automată a titlului de conducător doctorate.

O a doua categorie de probleme vizează selectarea profesorilor care susțin cursuri în PPUA. Sub condiția anonimatului, ni s-a comunicat că în unele cazuri profesorii au perceput susținerea de cursuri în PPUA ca pe o *marcă de status*, ca pe un element de prestigiu, și au făcut presiuni pentru a fi incluși, cu cursurile lor, în programul doctoral, ceea ce a avut ca efect o supraîncărcare a acestuia.

În plus, studenții au semnalat că în unele cazuri cursurile doctorale diferă, tematic și metodologic, prea puțin față de cele masterale sau chiar față de unele cursuri din perioada pregătirii licenței. Pe scurt, nu întotdeauna profesorii care predau în PPUA au făcut eforturile necesare de dezvoltare și adaptare a cursurilor lor.

Statutul academic al conducătorilor de doctorat rămâne unul dificil, deoarece, de la înființarea școlilor doctorale, el implică în principal obligații suplimentare (predare cursuri pentru doctoranzi); resursele mici (nici un fel de facilități speciale asigurate: acces bibliografie, etc.; suport pentru contacte internaționale); singura facilitate: reducerea numărului minim de activități didactice (cu maxim trei ore pe săptămână, deși timpul dedicat activităților de lucru cu doctoranzii, mai ales pentru cine are 9-10 doctoranzi, necesită mult mai mult timp).

Date statistice privind conducătorii de doctorat:

La nivel de Universitate "A. I. Cuza": total 2008 = 219; din care: confirmați în 2004 = 12; în 2005 = 11; în 2006 = 0; în 2007 = 36; în 2008 = 12. Domeniul

științelor socio-umane: total 2008 = 87; din care: confirmați în 2004 = 2; în 2005 = 5; în 2006 = 0; în 2007 = 16; în 2008 = 7.

b) Activitățile conducătorului de doctorat și reglementarea lor instituțională

Principalele activități sunt: (1) asumarea unor cursuri (sau secvențe de cursuri) în cadrul PPUA; (2) evaluarea referatelor obligatorii din PCS (verificare, comisii etc.); (3) verificarea periodică a stadiului de realizare a tezei (în PCS). (4) Îndrumare periodică (discuții cu doctorandul etc).

Comentariu: trebuie remarcat că totul depinde de conducător, deoarece reglementarea activităților conducătorului nu prea există, și aici sunt diferențe foarte mari între profesori (de la dezinteres masiv la exces de tutelă); sunt conducători care nu fac aproape nimic din cele de mai sus sau le fac în mod formal, sunt conducători care lucrează cu toată aplecarea cu doctoranzii, dincolo de obligațiile pur formale. Firește că o standardizare rigidă a activităților conducătorului de doctorat nu este posibilă (date fiind deosebirile dintre domenii de specialitate, dintre doctoranzi și nevoile lor de îndrumare etc.), după cum nu este nici de dorit (în măsura în care ar duce la o uniformizare birocratică a formelor de îndrumare). În același timp însă, dacă se iau în considerare plângerile unor doctoranzi (de a fi fost prea puțin ajutați și sfătuiți de către conducătorii lor), apare ipoteza că definirea unor limite minimale ale activității de îndrumare s-ar putea dovedi utilă.

Cu toate acestea, nu toate departamentele sunt favorabile unei atari reglementări. De la Universitatea Craiova (specialitatea: economie), s-a pus, în acest sens, întrebarea retorică: „Ideea de reglementare a relației dintre conducător de doctorat și doctorand ne trimite la întrebarea: Cum ar fi fost reglementate relațiile dintre Sofocle, Aristotel și discipolii lor?”

c) Adecvarea strategiilor de îndrumare a doctoranzilor la nivelul inițial de pregătire al acestora;

(1) aproape că nu este posibilă activitatea de îndrumare dacă nu se ține cont de nivelul inițial de pregătire a doctorandului; (2) de aceea, este imperios necesar să se generalizeze obligativitatea masteratului pentru acceptarea la stagiul doctoral; (3) deși există derogări, este necesar ca studiile de licență și masterat să facă parte din domeniul doctoratului (mai exact, doctoratul să fie permis numai în continuitatea studiilor de licență și masterat).

Comentariu: profesorilor conducători le revine rolul de a adapta strategiile de pregătire a doctoranzilor la nivelul inițial al acestora, ceea ce deseori pare dificil,

doctoranzii fiind mereu în întârziere cu obligațiile standard și deci numai cu greu capabili să recupereze eventuale restanțe de pregătire în stadiul inițial.

d) Calitatea procesului de îndrumare și evaluare a doctoranzilor în elaborarea și finalizarea tezei;

(1) În opinia multor specialiști din domeniile noastre, calitatea îndrumării și evaluării se află, în mare parte a cazurilor, la un nivel scăzut; (2) cauze: număr mare de doctoranzi (s-au înregistrat și cazuri de 15 sau 16 doctoranzi, simultan în stagiul, la același profesor); de unde concluzia că ar trebui limitat drastic numărul maxim de doctoranzi care pot fi îndrumați simultan de același profesor; conducătorii sunt ocupați cu fel de fel de activități (ar trebui limitate, pentru conducătorii de doctorat, numărul "comitetelor și comițiilor" din care fac parte, funcțiile sau atribuțiile nenumărate etc.); o propunere rațională ar fi scutirea conducătorilor de doctorat, în limita posibilităților, de participare la examenele de admitere sau licență; (3) nu există o motivare mai realistă a conducătorilor de doctorat.

Comentariu: calitatea procesului de îndrumare nu este de regulă urmărită și evaluată de nimeni, iar diferențele de la caz la caz sunt mari; dar este și extrem de greu a imagina un sistem de evaluare aici, dat fiind specificul activității.

e) Evaluarea activităților conducătorului de doctorat (cine, când, cum, cu ce efecte)

(1) nu există forme reglementate instituțional cu privire la evaluarea activităților conducătorului de doctorat; (2) criteriul numărului de teze susținute (care se mai practică uneori) nu este relevant deoarece există posibilitatea unei permisivități ample pentru a avea cât mai multe teze susținute; (3) nici criteriul distincțiilor (care ar putea fi invocat uneori) nu este relevant deoarece ar începe „lupta” conducătorilor pentru impunerea unei distincții cu orice preț; (4) poate ar putea să funcționeze criteriul numărului de teze publicate, care ar putea fi mai relevant (până nu se găsește antidot și pentru acest criteriu !).

Comentariu: Nu există, din păcate, date relevante care să ateste îmbunătățirea activității de îndrumare doctorală ca urmare a unor politici instituționale adecvate (de evaluare a acesteia, de modernizare a ei etc.). Se menționează că există preocupări în acest sens, dar nu ne-au fost furnizate nici un fel de elemente concrete relevante.

f) Reglementarea relațiilor dintre conducătorul de doctorat și doctorand (contracte, convenții etc.)

La Universitatea „Al. I. Cuza”, reglementările sunt următoarele: (1) Contractul de pregătire universitară avansată (încheiat pentru primul an al stagiului de doctorat);

(2) Contractul pentru programul de cercetare științifică (încheiat pentru maximum doi ani); (3) Conform Regulamentului privind organizarea studiilor doctorale la Universitatea „Al. I. Cuza” (H.S./17.07.2006; H.S./25.09.2008), „aceste contracte se încheie între fiecare doctorand, conducătorul de doctorat, directorul școlii doctorale și rectorul UAIC”.

g) Relații intra și inter-instituționale ale conducătorilor de doctorate (cum comunică între ei conducătorii de doctorat?)

Comunicarea dintre conducătorii de doctorat este ocazională, axată pe relații personale și nu pe un suport organizatoric specializat. Pot fi stimulate și dezvoltate forme de comunicare: (1) realizarea de cursuri în colaborare în cadrul PPUA (de exemplu, 4 conducători de doctorat pot susține un curs, insistând fiecare pe cercetările proprii); (2) comisii interdisciplinare de evaluare a referatelor din PCS (conducători de doctorat diferiți apreciază referatele); (3) programe de cercetare interdisciplinară în PCS (mai mulți conducători de doctorat propun un program de cercetare comun la care participă doctoranzii); (4) colaborarea în cadrul comisiilor de evaluare a tezei (există obligativitatea ca doi membri ai comisiei să fie din afara IOSUD).

h) Doctoratul în co-tutelă, națională și/sau internațională – organizarea procesului de supervizare

Situațiile sunt diverse. În unele cazuri, aceste forme de cooperare lipsesc complet. În alte universități, există cooperări de acest tip, deși nu foarte numeroase. Doctoratul în cotutelă se organizează, la Universitatea „Al. I. Cuza”, în conformitate cu următoarele exigențe: (1) cercetarea are un caracter multi- sau interdisciplinar sau necesită activități desfășurate în mai multe instituții academice; (2) se desfășoară pe baza unui acord/contract de cotutelă încheiat între școlile doctorale implicate, respectiv cu alte IOSUD din țară sau străinătate; (3) Acordul/contractul este avizat de conducătorul de doctorat și de directorii școlilor doctorale implicate și este aprobat de conducerea IOSUD-UAIC.

3.1.6 Articularea doctoratului cu licența și masteratul

Situația este foarte diversă. În unele cazuri, s-a urmărit explicit coordonarea și compatibilizarea celor trei etape de învățământ, mai ales a conținutului pregătirii masterale cu cea doctorală. De exemplu, la Universitatea de Vest din Timișoara, pe domeniul doctoratului sunt între 40 și 100% dintre masteratele urmate, și anume, cea mai strânsă corelație se întâlnește la domeniile contabilitate și marketing (cea mai mare diversitate a masterelor urmate este la domeniile management și economie – de

altfel cele care și permit cea mai mare variație și un orizont mai larg în acest spațiu economic corelativ).

Situația este însă departe de a fi generală. Există numeroase cazuri în care conținutul programelor masterale și cel al programelor doctorale au fost concepute separat, la momente de timp diferite, și corelarea lipsește.

3.1.7 Evaluarea doctorandului

a) evaluarea continuă a doctorandului este îngreunată de laxitatea etapizării pregătirii (practic, termenele pentru referate sunt orientative, frecvent se amână predarea acestora până în ultima perioadă a stagiului, iar depunerea lucrării este ea însăși facultativă, devreme ce se obține aproape automat, fără acte speciale, prelungirea cu un an a stagiului); răspândirea acestor năravuri face ca un conducător mai pretențios, care cere respectarea termenelor și refuză prelungiri nejustificate de stagiul să fie perceput ca rău voitor („dacă alți conducători acordă prelungiri, înseamnă că se poate, numai răutatea unora împiedică doctoranzii să beneficieze de acest drept”); pe scurt, la noi excepția (amânarea predării referatelor și chiar a tezei) a devenit regulă, iar conducătorii mai exigenți sunt „sanționați” de mentalitatea dominantă pentru refuzul de a încuraja această practică.

b) evaluarea finală se face adesea efectiv numai de conducător, ceilalți membri ai comisiei având adesea rol decorativ (există mentalitatea că, în calitate de membru în comisie, nu poți să-l superi pe conducător evocând defecte majore ale tezei); catedrele tind să dea aprobări formale (la care de fapt ar trebui să se renunțe)

c) normele deontologice sunt frecvent încălcate, prin parafrazări ce frizează plagiatul, și mai ales prin compilații; prin citarea unor lucrări care nu sunt de fapt folosite efectiv și care sunt menționate decorativ, pentru a crea impresia de erudiție; colportarea (vehicularea de idei preluate din surse secundare, recenzii, discuția publică, fără cunoașterea efectivă a surselor originale; se folosesc încă foarte frecvent surse discutabile (manuale elementare, uneori chiar manuale de liceu; dicționare elementare; lucrări de nivel științific extrem de modest, improvizații publicate la edituri anonime, sau în regia autorului etc.)

d) calitatea și originalitatea lasă cel mai mult de dorit, nu în ultimul rând pentru că nici conducătorii de doctorat nu sunt toți autori de lucrări originale și deci dedicați cerinței originalității; aici apar: compilația, excesul de citate, lucrările tip „dare de seamă”; istorismul plat (prezentarea temei prin simplă reiterare a evoluției istorice arhicunoscute, fără nici o interpretare sau reconstrucție personală; obiceiul de depăna

tot ce s-a spus „de la Platon până azi”); descriptivismul; slaba cunoaștere a surselor originale; slaba folosire a literaturii secundare; folosirea de exegeză vetustă, depășită; apelul la autori ne semnificativi, nereprezentativi, la lucrări de mână a doua și a treia (inclusiv diverse pretinse autorități locale, fără autoritate științifică); slaba conectare față de subiectele frecventate și dezbătute în statele dezvoltate, cantonarea în tematici exaltate ca importante numai local; confuzia cercetare-eseu (înlocuirea demersurilor teoretice, sistematice, cu simple opinii sau pledoarii personale, „lăutăria” academică); demersurile ideologizate (doctorandul erijându-se în avocat al unor doctrine, în loc de a lucra cu obiectivitate teoretică, argumente, etc);

e) criteriile de evaluare sunt imprecise și nestandardizate, diferind mult de la profesor la profesor, conducând adesea la aprecieri opuse asupra aceleiași prestații; se poate vorbi de un haos al criteriilor și standardelor, de o confuzie amplă a aprecierilor.

f) slabă standardizare a formelor de redactare (citare, note, organizare a tezei, etc); desigur, pedanteria trebuie evitată (număr fix, predeterminat, de pagini pentru o teză???), dar laxitatea stilului de redactare proiectează amatorism asupra multor lucrări (forma de citare, prezentarea bibliografiei etc., creând nenumărate probleme, de la simpla lipsă de acuratețe la plagiat).

3.2 Articularea doctoratului cu licența și masteratul

Slabă preocupare a universităților pentru doctorat și perfecționarea lui; este adesea un fel de anexă a studiilor de bază Masterul ca ciclu predoctoral

Există frecvent o slabă conectare tematică și stilistică masterat-doctorat (masteratul nu antrenează în stilul de lucru independent necesar ulterior)

3.2.1 Doctoratul continuat cu programe post-doctorale

Există frecvent o totală ruptură între doctorat și granturile post-universitare (foarte puține, de altfel).

3.2.2 Profilul calificării de doctor în științe - prin raportare la Cadrul Național al Calificărilor

Calificările sunt adesea mult prea vagi („filosof”???)

3.2.3 Doctorat științific versus doctorat profesional

În specializările socio-umane, predomină foarte clar doctoratul
Iată cum stau lucrurile în specialitatea economie :

În cadrul ASE, doctoratul este de tip științific.

Universitatea Babeș Bolyai: Pondere tezelor care pot fi încadrate în doctoratul științific este de aproximativ 60%.

Universitatea de Vest: Nu este cazul: Doctoratul în domeniul economic este doctorat exclusiv științific.

Universitatea Craiova: Un singur doctorat: doctorat științific. Doctoratul profesional depreciază conceptul de doctor în științe. Doctoratul profesional nu trebuie promovată nici în cazul doctoranzilor de la forma de învățământ FF. Programe de master bine structurate pot asigura profilul unei înalte calificări fără să se cheme „doctorat profesional”.

Cu atât mai mult sunt de tip științific doctoratele din domenii ca filosofie, istorie etc.

3.3 Poziția studiilor doctorale în universitate

3.3.1 Politici Instituționale (ale universităților, Institutelor Academiei) în domeniul studiilor doctorale

De regulă, universitățile susțin că au preocupări foarte insistente și sistematice pe linia dezvoltării studiilor doctorale. Uneori, totuși, se admite cu sinceritate că lucrurile nu stau foarte bine în acest sens. De exemplu, ni s-a comunicat de către colegii de la specializarea economie din Craiova că Universitatea din Craiova nu are o politică instituțională clară în studiile doctorale. Cotutelele naționale și internaționale sunt apariții relativ neînsemnate și „rodul” frământărilor câtorva conducători de doctorat.

3.3.2 Locul studiilor doctorale în universitate comparativ cu studiile de licență și studiile masterale; relații între studii doctorale și cercetare în Institutele de cercetare ale Academiei

Unele date disponibile indică gradul modest de dezvoltare al studiilor masterale în anumite universități. De exemplu, la Universitatea din Craiova, numărul de studenți doctoranzi reprezintă puțin peste 2% din totalul studenților Universității de Vest din Timișoara (la nivelul anului universitar în curs).

Dintre cadrele didactice, la Școala doctorală predau numai profesori (cca. o treime) și conferențieri (mai puțin de 5% dintre aceștia).

3.3.3 Reglementari instituționale privind locul studiilor doctorale

Vezi anexele

3.3.4 Proceduri Instituționale de asigurare a calității studiilor doctorale la nivelul IOSUD

3.4 Finanțarea studiilor doctorale în cadrul IOSUD

3.4.1 Surse de finanțare și ponderi ale acestora

De exemplu, la Universitatea «Al. I. Cuza» din Iași, situația surselor de finanțare este următoarea:

	Burse		Buget		Taxa	
	Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
2005	25	43%	1	1.7%	32	55.3%
2006	11	29.7%	5	13.5%	21	56.8%
2007	10	15.6%	11	17.1%	43	67.2%
2008	29	42.6%	2	2.9%	37	54.5%

3.4.2 Burse, granturi, salarii pentru doctoranzi și cercetători post-doctorali

În specialitatea economie, situația se prezintă astfel:

ASE București: Cele 71 burse din 2008 reprezintă burse obținute ca urmare a unui proiect POS DRU din Fondul Social European. Bursa este în suma de 1850RON/luna. De asemenea, doctoranzii sunt implicați și în proiecte de cercetare.

UAIC Iași : Cele 29 burse din 2008 reprezintă burse europene obținute ca urmare a unui proiect al UAIC. Bursa este în suma de 1850RON/ luna. De asemenea, doctoranzii sunt implicați și în proiecte de cercetare.

U Babeș Bolyai: Pentru doctoranzi, pe lângă bursa primită de la minister, mai există bursele de doctorat acordate de către UBB și bursele de performanță acordate de UBB:

3.5 INTERNAȚIONALIZAREA STUDIILOR DOCTORALE

Deținem mai puține date pe acest segment.

3.5.1 Mobilități ale doctoranzilor și conducătorilor de doctorat

Și situația mobilităților este diversă. La limita de jos, există instituții în care mobilitatea academică a doctoranzilor și conducătorilor se apropie de zero sau de neglijabil.

Bunăoară, la Universitatea Craiova (specialitatea economie), mobilitatea s-a redus la deplasările a doi conducători de doctorat, adică 14% (2:14). Lipsa de mobilitate în cazul doctoranzilor a fost totală.

Pe de altă parte, există și cazuri mult mai fericite. De ex., Universitatea din București

3.6 DIMENSIUNEA SOCIO-PROFESIONALĂ A DOCTORANTURII

3.6.1 Pregătirea doctoranzilor pentru diferite cariere post-doctorale

Comentariu (Universitatea Babeș Bolyai, specializarea economie):

Cercetătorul post-doctoral există doar prin intermediul granturilor, nu există un suport financiar instituțional în acest sens.

Cariere alternative ale tinerilor doctori; relații cu lumea academică și cu lumea extra-academică.

Doctoranzii cu studii în domenii apropiate pieței muncii sunt invitați pentru a ține conferințe, pentru a participa la diferite evenimente legate de domeniul studiat.

Absorbția pe piața muncii a doctoranzilor; statutul doctorandului în mediul economic-social (ex. diferențe de salarizare, promovare etc.).

Statutul doctorandului în piața muncii de reflectă prin majorări salariale la stat - 15% sporul de doctor in domeniul public, în domeniul privat doctoratul nefiind decât un argument la promovare

3.7 Inovații în studiile doctorale

Date de la specialitatea economie a Universității Babeș Bolyai

Motivarea doctoranzilor pentru a ținti aplicații inovative ale activității de cercetare, prin tehnologii și servicii aplicate în societate

Pregătirea doctoranzilor pentru a implementa social rezultatele cercetării, în acord cu conceptul societății bazate pe cunoaștere, prin proiecte antreprenoriale (ex. start-up; spin-off etc).

Comentariu: Doctoranzii nu sunt pregătiți momentan în acest sens, existând totuși speranțe ca pe viitor acești doctoranzi să fie incluși în programe de lansare ale afacerilor – ca exemple pentru viitor fiind incubatorul de afaceri al FSEGA și UBB deschis în cadrul parcului industrial TETAROM din Cluj-Napoca.

Cooperări inter-disciplinare, inter-instituționale, internaționale

Politica FSEGA este de a integra cât mai mulți profesori, și mai ales valoroși din țară și din străinătate în realizarea tezelor de doctorat. Acest lucru este favorizat prin selectarea unor conducători de doctorat cu orientare interdisciplinară, prin cooptarea unor profesori din străinătate pentru în cadrul unor comisii de doctorat și prin realizarea doctoratelor în co-tutelă.

Doctoratul profesional: relevanță pentru domeniu, avantaje și dezavantaje, posibilă structurare

De încurajat dezvoltarea unor astfel de doctorate. Momentan nu putem vorbi de doctorat profesional la nivel de UBB și FSEGA.

Dimensiunea socio-profesională a doctoranturii

Statutul doctoranzilor: contracte, drepturi, obligații;

Un comentariu general - de la specialitatea economie, a Universității Babeș Bolyai: Studiile de doctorat se desfășoară, cum se știe, în țara noastră, în baza hotărârii de guvern nr. 567 din 15 iunie 2005. Așa cum s-a putut observa încă de la adoptarea hotărârii - iar Universitatea „Babeș-Bolyai” a făcut în mod public această observație - prin chiar articolele reglementării această hotărâre de guvern a slăbit studiile de doctorat: a) în pofida termenilor pompoși („a contribui la progresul cunoașterii prin cercetare originală cu impact național sau internațional, demonstrată prin publicații științifice”, art. 2; „mediu integrat de învățare și cercetare avansată, de nivel național sau internațional”, art.4; „cercetarea științifică se bazează pe metode cantitative și calitative agreate de comunitatea științifică dintr-un domeniu”, art. 11) **doctoratul nu este gândit riguros ca nivel maxim de calificare științifică**; b) echivalarea tuturor „studiilor de doctorat fără frecvență” cu „studii în regim cu taxă” (art. 21) **reduce șansele de studii doctorate pentru mulți tineri foarte capabili**; c) incertitudinea a priori în privința finanțării studiilor de doctorat (art. 16) face ca - în contextul în care țările de referință sporesc finanțarea doctoratelor și efectivul de burse - mulți tineri talentați să părăsească țara pentru universități **din alte țări**; d) „**școlile**

doctorale", așa cum sunt concepute în hotărârea de guvern nr. 567/2005, nu au rigoare. În pofida altor asigurări pompoase (de genul „planul de învățământ cuprinde atât discipline de cunoaștere avansată în cadrul domeniului de studii de doctorat, cât și module de pregătire complementară necesare pentru o inserție rapidă a absolventului de studii universitare de doctorat pe piața muncii”, art.8); e) hotărârea de guvern slăbește nivelul studiilor de doctorat prin adaptări numeroase la situații („fiecare IOSUD este autorizată să stabilească propriile reguli de evaluare...”, art. 10, de pildă), ceea ce îndepărtează de practicile internaționale.

Se pot aduce multe alte argumente pentru a întemeia concluzia că este nevoie - în interesul competitivității studiilor de doctorat din România și în scopul creșterii interesului noilor generații pentru studiile de doctorat - de modificarea cadrului normativ al studiilor doctorale din țară.

De la aceeași universitate, iată o analiză SWOT a doctoratului:

Analiza SWOT

Analiza SWOT privind dezvoltarea studiilor doctorale în domeniu
 Analiză SWOT privind doctoratul profesional în domeniu:

	Puncte Tari	Puncte Slabe
Analiza SWOT	<ul style="list-style-type: none"> • Existența unor structuri adecvate la nivel de universitate și facultate (Institutul de Studii Doctorale, Școlile Doctorale) și a unor regulamente propice dezvoltării studiilor doctorale; • Existența unor legături atât la nivel de UBB, cât și la nivel de FSEGA cu unele universități din străinătate; • Desfășurarea unui proiect POSDRU referitor la studiile doctorale care permite asigurarea finanțării doctoranzilor și a activităților acestora; 	<ul style="list-style-type: none"> • Inconsistența legislativă la nivel de minister privind studiile doctorale – lipsa unor regulamente unitare la nivel național; • Durata prea scurtă a studiilor de doctorat;

	<ul style="list-style-type: none"> • Implicarea doctoranzilor în proiecte de cercetare la nivel de catedre; 	
	Oportunități	Amenințări
	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea unor noi colaborări cu instituții din străinătate privind studiile de doctorat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Schimbarea continuă a legislației; • Inexistența unei strategii la nivel național referitoare la cercetare și studiile de doctorat;